

Spis treści

Wstęp - Anna Izabela Brzezińska.	9
1. Między sprawnością a niepełnosprawnością - Anna Izabela Brzezińska	13
1.1. Punkt wyjścia: słowa kreują rzeczywistość.	13
1.2. Przyczyny i skutki niepełnosprawności dla dziecka i jego rodziny.	15
1.3. Wymagania a wsparcie w rodzinie dziecka z ograniczoną sprawnością	17
1.4. Styl wychowania w rodzinie a rozwój dziecka	18
2. Dziecko - rodzina - niepełnosprawność - Kamil Sijko.	21
3. Dziecko - edukacja - niepełnosprawność - Karolina Smoczyńska.	31
Część I.	
Drogi rozwoju w okresie dzieciństwa i dorastania	41
4. Rozwój i wychowanie dziecka w okresie wczesnego dzieciństwa	
- Małgorzata Ohme	43
4.1. Wprowadzenie i Pan Kuleczka	43
4.2. Rodzi się dziecko i co dalej.	45
4.2.1. Z perspektywy rodziny.	46
4.2.2. Z perspektywy dziecka	48
4.2.2.1. Rozwój motoryczny.	49
4.2.2.2. Rozwój poznawczy.	49
4.2.2.3. Rozwój emocjonalny i społeczny.	52
4.3. Niepełnosprawność jako czynnik uszkadzający proces rozwoju.	56
4.3.1. Rodzice wobec niepełnosprawności dziecka.	57
4.3.2. Niepełnosprawność a relacje między rodzicami.	57
4.3.3. Niepełnosprawność a matka dziecka	59
4.4. Rodzina z dzieckiem niepełnosprawnym: wsparcie czy izolacja.	60
4.5. Podsumowanie i Pan Kuleczka.	62
5. Rozwój i wychowanie dziecka w wieku przedszkolnym - Anna Resler-Maj	63
5.1. Wprowadzenie.	63
5.2. Rozwój dziecka w wieku przedszkolnym.	63
5.3. Niepełnosprawność jako czynnik uszkadzający proces rozwoju.	72
5.4. Edukacja dziecka niepełnosprawnego w wieku przedszkolnym.	74
5.5. Rodzaje i wpływ wsparcia na rozwój dziecka w wieku przedszkolnym	76
5.5.1. Wsparcie ze strony rodziny.	76

5.5.2. Rola rodziny w kształtowaniu się podstaw tożsamości w dzieciństwie	78
5.5.3. Wsparcie ze strony instytucji - przedszkola	80
5.5.4. Zabawy wspierające rozwój	81
5.6. Podsumowanie: najważniejsze czynniki wspierające i zakłócające rozwój dziecka w wieku przedszkolnym	84
6. Rozwój i wychowanie dziecka w wieku szkolnym - Radosław Kaczan	85
6.1. Wprowadzenie	85
6.2. To już wiemy, czyli co zabiera ze sobą przedszkolak stając się gotowym do wejścia w rzeczywistość szkolną	86
6.3. Rozwój w okresie szkolnym, czyli o tym, co zmienia się w życiu dziecka	87
6.3.1. Osobowość dziecka w wieku szkolnym	87
6.3.2. Myślenie i uczenie się w wieku szkolnym	88
6.3.3. Relacje z innymi ludźmi i samoocena dziecka	89
6.3.4. Życie emocjonalne w wieku szkolnym	90
6.4. Niepełnosprawność w okresie szkolnym	91
6.4.1. Niepełnosprawność a relacje z rówieśnikami	92
6.4.2. Niepełnosprawność a nauka w szkole	94
6.5. Konteksty rozwoju dziecka niepełnosprawnego w okresie szkolnym i ich rola we wspieraniu jego rozwoju	95
6.5.1. Rola i zadania rodziny dziecka w okresie szkolnym	95
6.5.2. Rola i zadania rówieśników	96
6.5.3. Rola i zadania szkoły	100
6.6. Podsumowanie: najważniejsze czynniki wspierające rozwój w okresie szkolnym	103
7. Rozwój i wychowanie nastolatka - Mateusz Wiliński	105
7.1. Wprowadzenie: z czym Twoje dziecko wkracza w okres dorastania?	105
7.2. Na czym polega rozwój w okresie dorastania?	106
7.3. Trud dorastania	109
7.4. Niepełnosprawność jako czynnik uszkadzający proces rozwoju	110
7.4.1. Ograniczony wybór drogi życiowej u osoby niepełnosprawnej	112
7.4.2. Obraz siebie - niepełnosprawność jako źródło braku akceptacji własnej osoby	113
7.4.3. Lęk opiekunów - zagrożenie dla osoby niepełnosprawnej	114
7.4.4. Utożsamienie się ze swoją niepełnosprawnością	116
7.5. Rodzaje wsparcia i jego wpływ na rozwój dziecka niepełnosprawnego w okresie dorastania	116
7.5.1. Rola zaangażowania opiekuna	117
7.5.2. Znaczenie grupy odniesienia	118
7.5.3. Znaczenie stawiania odpowiednich wymagań	119
7.5.4. Znaczenie jakości oferty społecznej	121
7.5.5. Znaczenie rozbudzania refleksji	122
7.6. Podsumowanie: od czego zależy uformowanie się tożsamości u niepełnosprawnego nastolatka?	123

Część II.

Problemy dzieci i młodzieży z różnymi ograniczeniami sprawności127**8. Wspomaganie rozwoju dzieci i nastolatków niewidzących i niedowidzących**

- *Magdalena Muszalska*129
- 8.1. Podstawowe sprawy.129
- 8.2. Zabawa i nauka w trakcie zabawy - jak pomóc dziecku z dysfunkcją widzenia oswajać i poznawać to, co dotąd nieznane?131
- 8.3. Jak najlepiej nawiązać kontakt z dzieckiem i wspólnie z nim poznawać świat?132
- 8.4. Jakie to proste! A jak może ułatwić życie.134
- 8.5. Uwagi na koniec.135

9. Wspomaganie rozwoju dzieci i nastolatków niesłyszących i niedosłyszących

- *Aleksandra Pauszek*137
- 9.1. Podstawowa sprawa: *Mów do mnie*.137
- 9.2. Dziwny jest ten świat... - jak oswoić świat niesłyszącego dziecka?139
- 9.3. Ja też chcę mieć kolegów.139
- 9.4. Dziecko niesłyszące - pełnoprawny członek rodziny.141

10. Wspomaganie rozwoju dzieci i nastolatków z niepełnosprawnością ruchową

- *Mateusz Wiliński*143
- 10.1. Podstawowe sprawy.143
- 10.2. Jak pomóc dziecku niepełnosprawnemu radzić sobie z problemami w poruszaniu się?144
- 10.3. Jak budować samodzielność dziecka?146
- 10.4. Jak pomóc dziecku pracować z własnym ciałem?147

11. Wspomaganie rozwoju dzieci i nastolatków przewlekle chorych

- *Beata Ziółkowska*149
- 11.1. Co to znaczy chorować przewlekle?149
- 11.2. Jak wygląda sytuacja psychologiczna dziecka chorego chronicznie? . . .154
- 11.3. W jaki sposób możemy wspierać rozwój chorych dzieci i ich rodzin? . . .156

Zakończenie - *Anna Izabela Brzezińska*.159

Literatura.163

Noty o autorach.165